

FORMIDLING OG SPROG

Målgrupper

Det allervigtigste i god formidling er at klarlægge, hvem du skriver til – hvilken bog har målgruppen brug for? Hvilket fagligt niveau skal bogen have, og hvilke emneområder skal den dække?

Skal din bog bruges af praktikere, er det vigtigt, at den indeholder konkrete anvisninger og retningslinjer – og gerne en del eksempler. Overvej også, om du kan bruge en eller flere cases, der konkretiserer det mere teoretiske stof.

Find en god disposition

Et godt udgangspunkt for skriveprocessen er at finde en velegnet disposition for bogen. En klar afsnits- og emneinddeling gør det lettere for dig at skrive – og i sidste ende meget lettere for læseren at tilegne sig stoffet.

Brug mange overskrifter

Overskrifter er ofte med til at give læseren – og forfatteren selv – et godt overblik over teksten. Brug gerne mange overskrifter, helt op til én overskrift pr. side. Undgå dog at bruge mere end to niveauer (ud over kapiteltitlen). Har du brug for at dele teksten i mindre dele, så brug hellere korte kapitler.

Det samme gælder brug af afsnit: Det letter læsningen, hvis der er mindst tre til fire afsnit pr. side.

Brug metasprog

Metasprog er sprog om sprog – altså tekst, der viser, hvordan informationerne i teksten passer sammen, og som fx forklarer og fremhæver vigtige begreber. Det er overgange i teksten, opsummeringer, konklusioner – både på afsnits- og kapitelniveau. Det er vigtigt at bruge metasprog, fordi metasprog er med til at strukturere teksten og dermed viser læseren, hvordan den skal forstås.

Du bruger metasprog, når du:

- fortæller læseren, hvordan du har opbygget din tekst og hvorfor
- sammenkæder overgange i teksten, både mellem afsnit og kapitler
- introducerer og forklarer begreber, når du bruger dem første gang
- fremhæver, hvad der er vigtig information, og forklarer læseren, hvorfor det er det.

Brug eksempler, konkretiseringer og sammenligninger

Var det ikke for alle pærerne og æblerne, havde få af os havde sikkert forstået matematikkens abstrakte principper. Eksempler, konkretiseringer og sammenligninger gør stoffet lettere at forstå for læseren. Tænk bare på Freuds dampmaskine (den menneskelige psyke) eller Foucaults Panoptikon (overvågningssamfundet).

Brug grafiske fremstillinger

Komplicerede forhold kan ofte med held anskueliggøres med supplerende modeller eller figurer. Også tabeller/skemaer skaber overblik. Vær opmærksom på, at du ikke behøver at lave disse digitalt. En håndtegnet skitse er nok til, at forlagets grafiker kan arbejde videre.

Forklar og motivér citater

Bruger du længere citater i din tekst, bør du motivere citaterne over for læseren. Læg op til citatet og forklar efterfølgende, hvad der er vigtigt i citatet, og sæt det i relation til, hvad du ellers skriver. Citater bør ikke udelukkende bruges til at dokumentere, det du skriver – her er det oftest nok med en henvisning til det værk eller den forfatter, du refererer til.

Skriv enkelt

Skriv ligefremt og forståeligt. Når genren er lærebog, skal læseren kunne tilegne sig stoffet så let som muligt.

Undgå for mange forbehold

Undgå også at bruge for mange akademiske forbehold. En lærebog er en autoritativ genre, hvor du forklarer stoffet for læseren. I stedet for forbehold (fx "Man kan sige") kan du eksplicitere den position, du skriver ud fra ("I freudiansk psykoanalyse"), og samtidig gøre opmærksom på andre relevante synsvinkler ("Lacan mener derimod").

Undgå sætninger med for mange indskudte led

Et meget enkelt formidlingsråd er at undgå de lange og ofte udviklede sætninger med mange indskudte led, som ofte forekommer i akademiske tekster. Ender du med en snørklet sætning, så prøv at dele den i to eller se, om den ikke kan skrives om.

Undgå for mange fremmedord – skriv dansk

En vigtig del af formålet med lære- og introduktionsbøger er at præsentere en bestemt begrebsverden. Det forudsætter i sig selv brug af fremmedord. Hertil kommer, at visse fremmedord ikke kan erstattes med andet end temmelig lange formuleringer.

Men for mange fremmedord kan godt hæmme tilegnelsen af den terminologi, som er stoffets kerne, så begræns brugen af erstattelige fremmedord og brug i stedet danske ord. Overvej også, om de nødvendige fremmedord kan "oversættes" og forklares løbende i teksten, måske blot med få ord i en indskudt sætning.